

nýbrž jako existenciální možnost bytostného rozpoložení pobytu vůbec, která samozřejmě není jediná. [190]

§ 31. 'Bytí tu' jako rozumění

Rozpoložení je *jedna* z existenciálních struktur, v nichž se nachází bytí našeho 'tu'. Stejně původně jako rozpoložení je však toto bytí konstituováno *rozuměním*. Rozpoložení má vždy své porozumění, i když třeba jen v tom smyslu, že je potlačuje. Rozumění je vždy nějak naladěno. Interpretujeme-li rozumění jako fundamentální existenciál,¹ pak tím naznačujeme, že tento fenomén chápeme jako jeden ze základních modů *bytí* pobytu. Naproti tomu „rozumění“ ve smyslu *jednoho* z různých jiných možných druhů poznání, např. „vysvětlování“, musí být (stejně jako toto) interpretováno jako existenciální derivát primárního rozumění, jímž je spolukonstituováno bytí našeho 'tu' vůbec.

V dosavadním zkoumání jsme už také na toto původní rozumění narazili, aniž bychom je však výslovně učinili tématem. Že existující pobyt jest svým 'tu', znamená: svět je „tu“; jeho '*bytí tu*' je 'bytí ve'. A to je zároveň „tu“, totiž jako to, kvůli čemu pobyt jest. V tomto 'kvůli čemu' je odemčeno existující 'bytí ve světě' jako takové a tato odemčenost byla nazvána rozumění.² Tím, že rozumíme 'kvůli čemu', tím je spoludemčena významnost v něm zakotvená. Odemčenost rozumění 'kvůli čemu' a významnosti týká se stejně původně celého 'bytí ve světě'. Významnost je to, k čemu je svět jako takový odemčen. Že v pobytu je odemčeno 'kvůli čemu' a významnost, znamená: pobyt je jsoucno, kterému jakožto 'bytí ve světě' jde o ně samo.

Na rovině ontické užíváme výrazu „něčemu rozumět“ ve významu „být s to nějakou věc zvládnout“. „něco zmocit“, „něco moci“. To, čeho jsme mocni v rozumění jako existenciálu, není žádné 'něco';

¹ a fundamentálně-ontologicky, tzn. z vazby k pravdě bytí

² Srv. § 18.

nýbrž [191] bytí jako existování. Způsob bytí pobytu ve smyslu moci být spočívá existenciálně v rozumění. Pobyt není výskytové jsoucno, které má ještě jako přídavek tu vlastnost, že něco může, nýbrž je přimárně bytím možnosti. Pobyt je vždy tím, čím bytí může, a tak, jak je v jeho možnostech. Pobyt je bytostně bytím možnosti; to se týká výše charakterizovaných způsobů obstarávání „světa“, starosti o druhé a v tom všem zároveň už vždycky onoho 'moci být' vzhledem k sobě samému, kvůli sobě. Bytí možnosti, jíž pobyt vždy již existenciálně jest, liší se jak od prázdne, logické možnosti, tak od kontingence výskytového jsoucna, s nímž se může to či ono „stát“. Možnost jako modální kategorie výskytového jsoucna znamená, že něco *ještě není* skutečné a *nikdy není* nutné. Charakterizuje to, co je *pouze* možné. Je ontologicky nižší než skutečnost a nutnost. Možnost jako existenciál je naproti tomu nejpůvodnější a poslední pozitivní ontologické určení pobytu; zprvu ji lze – jako existenciálu vůbec – přestříti jen jako problém. Fenomenální půda, na níž bychom ji byli vůbec s to spatřit, se nám nabízí v rozumění ve smyslu odemkajícího 'moci být'.

Možnost jako existenciál neznamená volně se vznášející, na ničem nezávislé 'moci být' ve smyslu „libovolnosti volby“ (libertas indifferentiae). Pobyt, jako bytostně se nalézající v nějakém rozpoložení, se vždy již v určitých možnostech ocitl a jako 'moci být', jímž *jest*, nechal vždy nějaké možnosti padnout, stále se určitých možnosti svého bytí vzdává, chápe se jich a mjíjí je. To však znamená: pobyt je sobě samému vydané bytí možnosti, *možnost* veskrze *vřezaná*. Pobyt je možnost být svoboden *pro* své nejvlastnější 'moci být'. Bytí možnosti je sobě samému v různých možných způsobech a stupních průhledné.

Rozumění je bytí takového 'moci být', jež nikdy není ničím ještě se nevyskytující, co teprve „bude“, není bytostně nikdy [192] výskytem, nýbrž „*jest*“ s bytím pobytu ve smyslu existence. Pobyt jest takovým způsobem, že vždycky již rozumí, příp. nerozumí, že může tak či onak být. Ve smyslu tohoto rozumění „ví“, *jak* na tom se sebou samým, tzn. se svým 'moci být' jest. Toto „vědění“ nevzchází až z nějakého imanentního sebevnímání, nýbrž patří k bytí našeho 'tu', které je bytostně rozuměním. A pouze proto, že si pobyt rozumí jsa svým 'tu', *může* zbloudit a nevyznat se v sobě. A pokud se ro-

zumění nalézá vždy v nějakém rozpoložení a jako takové je existenciálně odevzdáno vrženosti, pak se pobyť v sobě vždy již nějak nevyznal a zbloudil. V jeho 'moci být' je mu tudíž dána možnost, aby se ve svých možnostech opět našel.

Rozumění je existenciální bytí vlastního 'moci být' pobytu samého, a to tak, že toto bytí na sobě samém odemyká, na čem se sebou je. Strukturu tohoto existenciálu je třeba postihnout ještě přesněji.

Rozumění jako odemykání týká se vždy celé základní struktury 'bytí ve světě'. Jakožto 'moci být' je 'bytí ve' vždy určitým 'moci být ve světě'. Ten je odemčen nejen jako svět, tedy jako možná významnost, nýbrž také tak, že uvolňování nitrosvětského jsoucna samého uvolňuje toto jsoucno k jeho možnostem. Příruční jsoucno je tak odhaleno ve své služebnosti, použitelnosti, škodlivosti. Celkovost dostatečnosti se odhaluje jako kategoriální celek možné souvislosti příručního jsoucna. Ale i „jednota“ rozmanitého jsoucna výškového, příroda, stává se odkrytelnou jen na základě toho, že je odemčena její možností. Nebo je to snad náhoda, že otázka po bytí přírody směřuje k „podmínkám její možnosti“? Na čem je založeno takové tážení? Tváří v tvář tomuto tážení nelze neklást otázku: proč nepobytovému jsoucnu rozumíme v jeho bytí teprve tehdy, je-li odemčeno co do podmínek své možnosti? Kant něco takového předpokládá patrně právem. Ale tento předpoklad [193] sám nesmí v žádném případě zůstat ve svém právu nevykázán.

Proč se rozumění ve všech bytostných dimenzích toho, co je s to odemknout, pohybuje vždy v možnostech? Protože rozumění má samo o sobě existenciální strukturu, kterou nazýváme rozvrh. Rozumění rozvrhuje bytí pobytu v jeho 'kvůli čemu' stejně původně jako rozvrhuje významnost ve smyslu světskosti jeho příslušného světa. Rozvrhový charakter rozumění konstituuje 'bytí ve světě' co do odemčenosti jeho 'tu', jako 'tu' určitého 'moci být'. Rozvrh je existenciální struktura bytí volného prostoru pro faktické 'moci být'. A jako vržený je pobyť vržen do způsobu bytí, jímž je rozvrhování. Toto rozvrhování nemá nic společného se zaujímáním postojů k předem vymyšlenému plánu, podle něhož si pobyť zařizuje své bytí, nýbrž pobyť se vždy již rozvrhul, a dokud je, je rozvrhující. Pobyť si, dokud je, vždy rozuměl a stále rozumí z možnosti. Že rozumění má charakter rozvrhu, znamená, že to, v čem se rozumění rozvrhuje,

totiž možnosti, není samo tematicky uchopeno. Takové uchopení odnímá rozvrženému právě jeho charakter možnosti a snižuje je na určitou tematicky míněnou danost, zatímco rozvrh si ve svém rozvrhování předestírá možnost jako možnost a dává jí tak být možnosti. Rozumění je – jakožto rozvrhování – způsob bytí pobytu, v němž pobyť jest svými možnostmi jako možnostmi.

Na základě tohoto způsobu bytí, jenz je konstituován existenciálněm rozvrhu, je pobyť neustále „víc“, než skutečně je – kdyby jej snad někdo chtěl a mohl registrovat v jeho bytostném obsahu jako výskytové jsoucno. Není však nikdy víc, než je fakticky, poněvadž 'moci být' bytostně patří právě k jeho fakticitě. Jako bytí možnosti však pobyť také nikdy není méně, tzn. že tím, čím ve svém 'moci být' ještě není, tím existenciálně jest. A jedině proto, že bytí našeho 'tu' [194] je konstituováno rozuměním s jeho charakterem rozvrhu, totiž že jest tím, čím se stává, příp. nestává, může si jako sobě rozumějící říci: „staň se, čím jsi!“¹

Rozvrh se týká vždy celé odemčenosti 'bytí ve světě'; rozumění má samo jakožto 'moci být' možnosti, které jsou předznačeny okruhem toho, co je v něm bytostně odemknuté. Rozumění se může primárně vydat odemknutému světu, tzn. pobyť si může zprvu a většinou rozumět ze svého světa. Nebo se rozumění naopak obrátí primárně ke svému 'kvůli čemu', tzn. pobyť existuje jako on sám.² Rozumění je buď vlastní, autentické, pramenící z vlastního sebe sama jako takového, nebo je nevlastní. Toto „ne-“ neznamená, že se pobyť odpoutá od sebe sama a rozumí „pouze“ světu. Svět patří k jeho 'bytí sebou', neboť to je 'bytím ve světě'. Vlastní právě tak jako nevlastní rozumění může být dále pravé nebo nepravé. Rozumění je jako 'moci být' veskrze proniknuto možnostmi. Obrátit se k jedné z těchto základních možností rozumění neznamená však odvrhnout možnosti ostatní. Je tomu spíše takto: poněvadž rozumění se týká vždy celé odemčenosti pobytu jako 'bytí ve světě', dochází podle toho, k čemu se rozumění obrátí, k existenciální modifikaci rozvrhu ja-

¹ a Ale kým 'ty' jsi? Tím, kým se rozvrhuješ – kým se stáváš.

² b Ale ne qua subjekt a individuum nebo qua osoba.

ko celku. Tím, že rozumíme světu, rozumíme vždy i 'bytí ve ' a rozumění existenci jako takové je vždy i rozumění světa.

Pobyt jako faktický vždy již svoje 'moci být' obrátil k jedné z možností rozumění.

Rozumění, majíc charakter rozvrhu, tvoří existenciálně to, co nazýváme *pohled* pobytu. Tímto pohledem, existenciálně jsoucím v odemčenosti 'tu', *jest* [195] pobyt stejně původně ve všech výše charakterizovaných základních způsobech svého bytí: jako praktický ohled obstarávání, ohled na druhého, o něžž se staráme, a jako pohled na bytí jako to, kvůli čemu je pobyt vždy v tom kterém případě tak, jak je. Pohled, který se primárně a vcelku vztahuje na existenci, nazvěme *průhlednost*. Tento termín volíme k označení správně pochopeného „sebezpoznaní“, abychom naznačili, že zde nejde o vněmové sledování a nazírání sebe sama jako nějakého středobodu, nýbrž o rozumějící uchopení celé odemčenosti 'bytí ve světě', *průhledem skrze* jeho bytostné strukturální momenty. Existující jsoucno vidí „sebe“ jen tehdy, pokud se stejně původně stalo samo sobě průhledným ve svém bytí u světa a ve spolubytí s druhými jako v konstitutivních momentech své existence.

A naopak neprůhlednost pobytu netkví výlučně a primárně jen v „egocentrických“ sebeklamech, nýbrž právě tak v nezalosti světa. Výraz „pohled“ musíme ovšem chránit před nedorozuměním. Tento výraz odpovídá prosvětlenosti, již jsme charakterizovali odemčenost našeho 'tu'. „Hledění“ zde neznamená ani vnímání tělesnými očima, ani čisté nesmyslové nazírání výskytového jsoucna v jeho výskytovosti. Existenciální význam pohledu podržuje jen tu zvláštnost hledění, že jsoucno, které je mu přístupné, nechává vystupovat samo o sobě jako nezakryté. Toho je ovšem schopen každý ze „smyslů“ ve svém vlastním okruhu odkrývání. Orientace filosofické tradice je však od počátku taková, že za primární způsob přístupu ke jsoucnu *a k bytí* považuje „hledění“. Abychom zachovali spojitost s touto tradicí, můžeme pohled a hledění formalizovat natolik, že získáme univerzální termín, charakterizující každý přístup ke jsoucnu a k bytí jako přístup vůbec. [196]

Tím, že se ukáže, jak veškerý pohled je primárně zakotven v rozumění – praktický ohled obstarávání je rozumění ve smyslu *běžné rozumnosti* –, je čisté nazírání zbaveno svého přednostního postave-

ní, které noeticky odpovídá tradiční ontologické přednosti výskytového jsoucna. „Názor“ a „myšlení“¹ jsou až vzdálenými deriváty rozumění. I fenomenologické „zření podstaty“ je zakotveno v existenciálním rozumění. O tomto způsobu hledění bude možno rozhodnout teprve tehdy, až se nám podaří získat explicitní pojmy bytí a bytostné struktury, které se jediné v této podobě mohou stát fenomény ve fenomenologickém smyslu.

Odemčenost 'tu' v rozumění je sama způsobem onoho 'moci být' pobytu. V rozvrženosti jeho bytí vzhledem ke 'kvůli čemu' a zároveň k významnosti (ke světu) spočívá odemčenost bytí vůbec.² V rozvrženosti vání možnosti je již předjímáno rozumění bytí. V rozvrhu rozumíme bytí,³ není to však jeho ontologické pochopení. Jsoucno, jehož způsobem bytí je bytostný rozvrh 'bytí ve světě', je ve svém bytí konstituováno porozuměním bytí. Co bylo výše⁴ dogmatickým východiskem, je nyní vykázano z konstituce bytí, v němž pobyt jakožto rozumění *jest* svým 'tu'. Uspokojivé vysvětlení existenciálního smyslu tohoto porozumění bytí, odpovídající mezím celého našeho zkoumání, bude moci být podáno teprve na základě temporální interpretace bytí.

148

Rozpoložení a rozumění jako existenciály charakterizují původní odemčenost 'bytí ve světě'. V tom či onom naladění „vidí“ pobyt možnosti, z nichž vychází a skrze něž *jest*. V rozvrhujícím odemkání [197] těchto možností je vždy již naladěno. Rozvrh nejvlastnějšího 'moci být' je vydán faktu vrženosti do 'tu'. Nestává se bytí pobytu touto explikací existenciální struktury bytí 'tu' ve smyslu vrženého rozvrhu ještě záhadnějším? Vskutku. Záhadnost tohoto bytí musíme teprve nechat vyvstat v její plnosti, byť i jen proto, abychom na jejím „řešení“ mohli opravdově ztroskotat a otázku po bytí vrženého rozvrhujícího se 'bytí ve světě' položit znovu.

¹ a Toto chápat jako 'rozum', διόνοια, „nikoli však 'rozumění' z rozumu.

² b Jak v ní 'spočívá' a co tu znamená bytí (Seyn)?

³ c Což však neznamená: bytí 'je' díky rozvrhu.

⁴ Viz § 4.

K tomu, abychom uvedli do zorného pole dostatečným způsobem zprvu alespoň každodenní způsob bytí naladěného rozumění, každodenní způsob plně odemčenosti 'tu', je zapotřebí tyto existenciální konkrétně rozpracovat.

§ 32. Rozumění a výklad

Pobyt jakožto rozumění rozvrhuje své bytí jako možnosti. Tím, že tyto možnosti jako odemčené zpětně působí na pobyt, je toto rozumějíci bytí k možnostem samo oním 'moci být'. Rozvrhování tohoto rozumění je možno samo dále rozvíjet. Rozvinuté rozumění nazýváme výklad. V něm si rozumění osvojuje rozuměním to, čemu rozumí. Ve výkladu se rozumění nestává něčím jiným, nýbrž sebou samým. Výklad je existenciálně zakotven v rozumění; není tomu tak, že by k rozumění docházelo prostřednictvím výkladu. Výklad znamená, že bereme na vědomí to, čemu rozumíme, nýbrž že rozpracováváme možnosti, jež jsou rozuměním rozvrženy. V souladu s postupem těchto přípravných analýz každodenního pobytu budeme sledovat fenomén výkladu na rozumění světa, tedy na rozumění nevlastním, a to v modu, jež jsme označili jako pravý.

Na základě významnosti, odemčené rozuměním světa, dává si obstarávající bytí u příručního jsoucna na srozuměnou, na co můžeme s takto vystupujícím jsoucnem vystačit. Praktický [198] ohled odkrývá, tzn. vykládá svět, kterému již rozumíme. Příruční jsoucno přichází *výslovně* do zorného pole rozumějícího pohledu. Veškeré přípravování, upravování, zařizování, vylepšování, doplňování se provádí tak, že příruční jsoucno je analyzováno s praktickým ohledem na to, že 'k tomu a tomu' slouží, a podle takto zpřístupněné analýzy je pak obstaráváno. Jsoucno analyzované s praktickým ohledem na to, že 'k tomu a tomu' slouží, toto jsoucno, kterému *výslovně* rozumíme, má jako takové strukturu *'něco jako něco'*. Výklad, jenž v praktickém ohledu odpovídá na otázku, co toto určité příruční jsoucno je, říká: je k tomu a tomu. Udání tohoto 'k čemu' není prosté jmenování něčeho: pojmenované chápeme *jako to, jako co* máme to, nač jsme se tázali, brát. To, co je rozuměním odemčeno, čemu rozu-

míme, je již vždy natolik přístupné, že u něj můžeme výslovně vytknout jeho „jako co“. Toto „jako“ strukturuje výslovné porozumění jsoucnu; konstituuje výklad. Zacházení s příručním jsoucnem našeho okolí, jež toto jsoucno v praktickém ohledu vykládá tím, že je „vidí“ *jako stůl, dveře, vůz, most, nemusí nutně to, co takto vyložilo, též analyzovat nějakou určující výpověď. Veškeré předpredikativní, prosté vidění příručního jsoucna je samo o sobě již rozumějící a vykládající. Necharakterizuje však chybění tohoto „jako“ bezprostřednost čistého vnímání něčeho? Ale vždyť i takovýto pohled je již rozumějící a vykládající. Skrývá v sobě výslovné odkazové vztahy (ono 'k tomu a tomu'), které patří k celku dostatečnosti, z něhož rozumíme tomu, s čím se prostě setkáváme. Artikulace toho, čemu rozumíme ve výkladovém přiblížování jsoucna, jehož vodítkem je ono „něco jako něco“, leží *před* tematickou výpovědí o tomto jsoucnu. Toto „jako“ nevynořuje se až v ní, avšak teprve v ní je vysloveno, což je možné jedině tak, že tu je jako vyslovitelné již připraveno. To, že v prostém pohlížení může výslovná výpověď chybět, nás neopravňuje k tomu, [199] abychom tomuto prostému vidění upírali jakýkoli artikulační výklad, a tudíž strukturu 'něco jako něco'. K prostěmu vidění nejbližších věcí, s nimiž máme co dělat, náleží výkladová struktura natolik původně, že právě uchopení něčeho jakoby bez struktury 'jako' vyžaduje určitou změnu postoje. K tomu, že 'máme něco už jen prostě před sebou' dochází při čistém zírání, *kdy už nerozumíme*. Toto uchopení bez struktury 'jako' je přivace *prostého* rozumějícího vidění, není původnější než ono, nýbrž je z něj odvozeno. Ontická nevyslovenost tohoto „jako“ nás nesmí svést k tomu, aby- chom je jako apriorní existenciální strukturu rozumění přehlédli.*

Ale je-li již každé vnímání příručního prostředku rozumějící a vykládající a nechává-li v praktickém ohledu vystupovat něco jako něco, není pak právě tím řečeno, že zprvu je zakoušeno ryze výskytové jsoucno, které je pak pojato *jako dveře, jako dům*? To by bylo nepochopení specifické odemykající funkce výkladu. Není to tak, že by výklad přes hole výskytové jsoucno jaksi přehazoval roucho „významu“ a opatřoval je nálepkou hodnoty, nýbrž nitrosvětské jsoucno, s nímž se setkáváme, má jako takové v našem rozumění světu vždy již odemčenu nějakou dostatečnost, kterou pak výklad zvyrazňuje.

Příručnímu jsoucnu rozumíme vždy z celku dostatečnosti. Tento celek nemusí být tematickým výkladem uchopen explicitně. Dokonce i tehdy, když je takového výkladu podroben, ustupuje zase zpět do netematického porozumění. A právě v tomto modu je bytostným fundamentem každodenního, praktického výkladu. Ten je vždy zakotven v nějakém *před-se-vzetí*. Praktický výklad jakožto osvojování si porozumění odbývá se v rozumějším bytí k nějakému celku dostatečnosti, kterému již rozumíme. Když si osvojujeme to, čemu sice rozumíme, ale co je ještě zahaleno, je odhalování vedeno vždy určitým ohledem, jenž fixuje to, vzhledem k čemu má být toto jsoucno vyloženo. Výklad je vždy zakotven v určitém *před-vidání*, [200] jež tomu, co si *před-se-vzetí* držíme před sebou a čemu v „*před-ložitelnost*“. To, co v *před-se-vzetí* držíme před sebou a čemu v „*před-vidávém*“ zaměření rozumíme, to se stane pomocí výkladu pochopitelným. Výklad může čerpat vhodné pojmy přímo z toho jsoucna, které má vyložit, anebo se také může snažit vtěsnat je do pojmů, jimž se toto jsoucno vzhledem ke svému způsobu bytí vzpírá. Ať už je tomu jakkoli – výklad se již vždy, bezvýhradně nebo s výhradami, pro určité pojmy rozhodl; je založen na určitém *před-pojetí*.

Výklad něčeho jako něčeho je bytostně fundován *před-se-vzetím*, *před-vidáním* a *před-pojetím*. Výklad nikdy není předpokladuprosté uchopení něčeho daného. Jestliže se speciální forma výkladu, totiž exaktní textová interpretace, ráda dovolává toho, co „je psáno“, pak to, co „je psáno“ není zpočátku nic jiného, než samozřejmě a nediskutované předběžné mínění vykladačovo, které je ve východisku každého výkladu nutné obsaženo jako to, co je už s výkladem vůbec „kladeno“, tedy předem dáno v *před-se-vzetí*, *před-vidání* a *před-pojetí*.

Jak chápat charakter tohoto „*před-*“? Je pochopen tím, když se formálně řekne, že je to „*apriori*“? Proč má rozumění, které jsme rozeznali jako fundamentální existenciál pobytu, takovouto strukturu? Jak se k ní má struktura onoho „*jako*“, která je vlastní vykládanému? Je zřejmé, že tento fenomén nelze rozložit „na kusy“. Je tím však vyloučena původní analytika? Máme takovéto fenomény prostě přijmout jako něco „*posledního*“? Otázkou by pak zůstalo, proč? A nebo rozumění se svou strukturou „*před-*“ a výklad se strukturou „*jako*“ ukazují určitou existenciálně-ontologickou spojitost s feno-

ménem rozvrhu? A neodkazuje tento fenomén k nějaké původní bytostné struktuře pobytu?

Dříve než podáme odpověď na tyto otázky, na což ještě zdaleka nejsme připraveni, musíme prozkoumat, zda to, co jsme ukázali jako strukturu „*před-*“ příslušející rozumění a jako strukturu „*jako*“, která je vlastní [201] výkladu, nepředstavuje již samo nějaký jednotný fenomén, s nímž se ve filosofické problematice hojně pracuje, aniž by toto univerzální užití provázela původní ontologická explikace.

Při rozvrhování rozumění je jsoucno odemčeno ve své možnosti. Charakter možnosti odpovídá vždy příslušnému způsobu bytí toho jsoucna, kterému rozumíme. Nitrosvětské jsoucno vůbec je rozvrženo no vzhledem ke světu, tzn. k celku významnosti, do jejíchž odkazových vztahů je obstarávání jako „*bytí ve světě*“ již vždy vevázáno. Je-li nitrosvětské jsoucno odkryto bytím pobytu, tzn. dospělo-li k porozumění, říkáme, že má *smysl*. Čemu rozumíme, není však přísně vzato *smysl*, nýbrž jsoucno, resp. bytí. *Smysl* je to, v čem se zdržuje srozumitelnost něčeho, to, co je artikulovatelné v rozumějším odemykání. *Pojem smyslu* obsahuje formální strukturu nutně patřící k tomu, co je artikulováno rozumějším výkladem. *Smysl je před-se-vzetím, před-vidáním a před-pojetím strukturované 'to, do čeho' se rozvrh rozvrhuje a z čeho je srozumitelné něco jako něco*. Pokud rozumění a výklad tvoří existenciální strukturu bytí „*tu*“, je třeba pochopit *smysl* jako formálně-existenciální strukturu odemčenosti, jež přísluší rozumění. *Smysl* je existenciál pobytu, nikoli nějaká vlastnost, která lpí na jsoucnu, leží „*za*“ ním, nebo tvoří nějaký podivný „*meziprostor*“. *Smysl „má“ pouze pobyt, pokud odemčenost 'bytí ve světě' je „naplnitelná“ jsoucnem, v této odemčenosti odrytným. Jen pobyt může tedy být smysluplný nebo smysluprázdny*. To znamená: jeho vlastní bytí a spolu s ním odemčené jsoucno může být v porozumění přisvojeno, nebo v neporozumění zůstat odepřeno.

Vyjdeme-li z této zásadně ontologicko-existenciální interpretace pojmu „*smyslu*“, pak je třeba všechno jsoucno, [202] které nemá způsob bytí pobytu, chápat jako *nesmyslné*, jako *smyslu vůbec bytostně prosté*. „*Nesmyslné*“ zde neznamena žádná hodnocení, nýbrž je výrazem ontologického určení. *A pouze to, co je nesmyslné, může být protismyslné*. Výskytové jsoucno může v pobytu vystupovat jako

něco, co směřuje jaksi proti jeho bytí, např. náhlé a ničivé přírodní katastrofy.

A tážeme-li se po smyslu bytí, neznamená to, že se naše zkoumání stává nějakým hlubokomyslným bádáním, které by vyhloubalo něco, co stojí za bytím, nýbrž že se táže na bytí samo, pokud toto bytí přesahuje do oblasti srozumitelné pobytu. Smysl bytí nelze nikdy uvádět do protikladu ke jsoucnu nebo k bytí jako nosnému „základu“ jsoucna, neboť „základ“ je přístupný jedině jako smysl, i kdyby to měla být propast nesmyslnosti.

Rozumění jako odemčeno našeho 'tu' týká se vždy celku 'bytí ve světě'. V každém rozumění světa rozumíme zároveň existenci a naopak. Všechn výklad se dále pohybuje v naznačené struktuře onoho 'před-'. Každý výklad, který má zjednat porozumění, musí již vykládanému rozumět. Tento fakt ani dříve neunikal pozornosti, i když jen v oblasti odvozených způsobů rozumění a výkladu, ve filologické interpretaci. Ta patří do okruhu vědeckého poznání. Takové poznání vyžaduje striktně vykazatelné zdůvodňování. Vědecký důkaz nesmí předem předpokládat to, co má za úkol odůvodnit. Může-li se však výklad vždy již pohybovat v tom, čemu rozumí, a z toho se žít, jak má přinášet vědecké rezultáty, aniž by se pohyboval v kruhu, zvláště pohybuje-li se ono předpokládané porozumění v běžném povědomí o člověku a světu? Tento *kruh* je však podle nejelementárnějších pravidel logiky *circulus vitiosus*. Historický výklad je tak a priori vykázan z okruhu [203] přísného poznání. Pokud se toto faktum kruhu v rozumění neodstraní, musí se historie spokojit s méně přísnými poznávacími možnostmi. Do jisté míry smí tento nedostatek vyrovnávat „duchovním významem“ svých „předmětů“. Ovšem i podle mínění historiků samých by bylo ideální, kdyby se tohoto kruhu mohli uvarovat a doufat, že se jim jednou podaří vytvořit historii na stanovisku pozorovatele právě tak nezávislou, jako je tomu domněle v poznání přírodovědném.

Ale vidět v tomto kruhu něco bludného a ohlížet se po způsobech, jak se mu vyhnout, ba i jen „pocítovat“ jej jako nevyhnutelnou nedokonalost, znamená zásadně rozumění nerozumět. Nejde o to, abychom rozumění a výklad připodobňovali určitému poznávacímu ideálu, jenž sám je jen jistou odrůdou rozumění, které se pak zapletlo do zákonité úlohy uchopit výskytové jsoucnou v jeho bytostně nesro-

rozumitelnosti. Splnění základních podmínek možnosti výkladu spočívá spíše v tom, že budeme od počátku respektovat bytostné podmínky jeho provádění. Rozhodující není z kruhu vystoupit, nýbrž správným způsobem do něj vstoupit. Tento kruh rozumění není kruhem, v němž se pohybuje jeden z druhů poznání, nýbrž je výrazem existenciální 'před-*struktury* pobytu samého. Tento kruh nesmí být snižován na bludný, ani kdybychom jej chtěli jako takový strpět. Chová v sobě totiž pozitivní možnost nejpůvodnějšího poznání, jež je ovšem pravým způsobem uchopeno jen tehdy, pokud výklad pochopil, co je jeho prvním a jediným úkolem: nenechat si předestírat před-se-vzetí, před-vídání a před-pojetí libovolnými nápady a populárními pojmy, nýbrž zajistit si vědecké téma vypracování tohoto 'před-' z věcí samých. Poněvaž rozumění je ve svém existenciálním smyslu [204] oním 'moci být' pobytu samého, překračují ontologické předpoklady historického poznání zásadně ideu přísnosti exaktních věd. Matematika není přísnější než historie, nýbrž jen užší co do okruhu existenciálních fundamentů, které jsou pro ni relevantní.

„Kruh“ v rozumění patří ke struktuře smyslu; tento fenomén má své kořeny v existenciální skladbě pobytu, ve vykládajícím rozumění. Jsoucnu, kterému jakožto 'bytí ve světě' jde o jeho bytí samo, má ontologickou kruhovou strukturu. Jsouce si nicméně vědomi toho, že ontologicky patří „kruh“ ke způsobu bytí výskytu (typu mimočasového trvání), budeme se muset zcela vyhnout tomu, abychom tímto fenoménem ontologicky charakterizovali něco takového jako pobyty.

§ 33. Výpověď jako odvozený modus výkladu

Veškerý výklad je založen na rozumění. To, co rozumění předznamenalo jako členitelné vůbec a co výklad rozčlenil, je jako takové smysl. Pokud je výpověď („soud“) založena na rozumění a předsta-

¹ a 'Toto 'jeho bytí samo' je však v sobě určeno porozuměním bytí, tzn. stáním uvnitř světliny přítomnosti, přičemž ani světlina jako taková, ani přítomnění jako takové se nestávají tématem představování.

vuje jistou odvozenou formu vykládání, „má“ také ona smysl. Nelze jej však definovat jako něco, co se „v“ soudu vyskytuje vedle samotného souzení. Výslovná analýza výpovědi má v souvislostech, kterými se nyní zabýváme, několikery účel.

Především lze na výpovědi demonstrovat, jakým způsobem je modifikovatelná struktura „jako“, jež je pro rozumění a výklad konstitutivní. Rozumění a výklad se tím ukáží v mnohem jasnějším světle. [205] Analýza výpovědi má dále významné místo v rámci fundamentálně ontologické problematiky proto, že v rozhodujících počátcích antické ontologie fungoval λόγος jako jediné vodítko pro přístup ke jsoucnu ve vlastním smyslu a pro určení bytí tohoto jsoucna. A konečně platí výpověď odedávna za primární a vlastní „místo“ pravdy. Tento fenomén je s problémem bytí spjat natolik těsně, že naše zkoumání v dalším průběhu nutně na problém pravdy narazí, ba dokonce, ač implicitně, se již odvíjí v jeho dimenzi. I tuto problematiku má analýza výpovědi připravit.

V následujícím rozboru rozlišujeme ve slově výpověď tři významy, jež čerpány z takto označeného fenoménu navzájem souvisejí a ve své jednotě vymezují úplnou strukturu výpovědi.

1. Výpověď znamená primárně *ukazování*. Tím podržujeme původní smysl slova λόγος jako ἀπόφασις: nechat vidět jsoucnu, jak se samo ukazuje. Ve výpovědi: „Kladivo je příliš těžké“ se pohledu odkrývá nikoliv „mysl“, nýbrž jsoucnu ve způsobu své přiručnosti. I tehdy, když toto jsoucnu není na dosah nebo na „dohled“, míní toto ukazování jsoucnu samo, a ne snad pouhou jeho představu, ani ve smyslu něčeho „pouze představovaného“, ani ve smyslu psychického stavu mluvčího, jeho představování tohoto jsoucna.

2. Výpověď má význam *predikace*. O nějakém „subjektu“ se „vypovídá“ nějaký „predikát“, onen je tímto *určen*. Vypovídán je při tomto významu výpovědi nikoli snad predikát, nýbrž „kladivo samo“. Vypovídající, tzn. určující, je naproti tomu ono „příliš těžké“. To, co je vypovídáno ve druhém významu výpovědi, totiž určené jako takové, doznalo oproti tomu, co bylo vypovídáno v prvním významu, určitého obsahového zúžení. Každá predikace je tím, čím je, jediné jako ukazování. [206] Druhý význam výpovědi má svůj základ v prvním. Členy predikující artiklace, subjekt – predikát, vzházejí v ukazování. Určování samo neodkrývá, nýbrž jakožto mo-

dus ukazování *omezuje* vidění zprvu právě na to, co se ukazuje – kladivo – jako takové, aby pak výslovným *zrušením* tohoto omezení učinilo toto zjevné výslovné *výslovné* v jeho určenosti. Určování od již zjevného – příliš těžkého kladiva – zprvu o krok ustoupí; „kladění subjektu“ redukuje jsoucnu na „toto kladivo zde“, aby pak tím, že tuto redukcí zruší, dalo zjevnému vyvstat v jeho určitélné určenosti. Kladení subjektu, kladení predikátu jsou spolu s kladením jejich spojení veskrze „apofantická“ v přísném slova smyslu.

3. Výpověď znamená *sdělení*, vyjádření. Jako taková má přímou vazbu k výpovědi v prvním a druhém významu. Nechávat druhého spoluvidět to, co je určování ukázano. Nechávat spolu vidět znamená sdílet s druhým jsoucnu ukázané v jeho určenosti. „Sdíleno“ je společně vidoucí *bytí k ukázanému*, kteréžto bytí musí být fixováno jako 'bytí ve světě', totiž v *tom* světě, z něhož ukázané jsoucnu vystupuje. K výpovědi jako takto existenciálně pochopenému sdílení patří vyslovenost. Vypovídán jakožto sdělované může být druhými a vypovídajícím „sdíleno“, aniž by oni sami měli ukazované a určené jsoucnu v dosažitelné a dohledné blízkosti. Vypovídán může být „předáno dál“. Okrsek vidoucího spolutdění se rozšiřuje. Zároveň se však při tomto předávání může ukázané opět zastřít, ačkoliv i toto vědění a znalost z doslechu miní stále ještě ono jsoucnu samo, a ne snad nějaký „platný smysl“, který se jim donesl a kterému by „přítakávali“. I opakování toho, co známe z doslechu, je 'bytí ve světě' a bytí k slyšenému. [207]

O současně teorii „soudu“, která se orientuje převážně fenoménem „platnosti“, se zde nebudeme příliš šířit. Spokojíme se tu poukazem na to, že tento fenomén je v mnoha ohledech problematický, přestože je od dob *Lotzeho* s oblibou vydáván za „prafenoména“, jež nelze již na nic dalšího převést. Za tuto roli vděčí pouze své ontologické nevyjasněnosti. „Problematika“, která se okolo této slovní modly nakupila, není o nic průhlednější. Platnost znamená předně „formu“ *skutečnosti*, která přísluší obsahu soudu, pokud trvá nepřeměnný oproti proměnlivému „psychickému“ procesu souzení. Za současného stavu tazání po bytí vůbec, jak jsme jej charakterizovali v úvodu k tomuto pojednání, smíme stěží očekávat, že „platnost“ jako „ideální bytí“ se bude vyznačovat obzvláštní ontologickou jasností. Platnost zároveň znamená, že platný smysl soudu platí o „ob-

jektu", který je jím míněn, a význam platnosti se tak posunuje k významu „objektivní platnosti“ a objektivitě vůbec. Smysl, který takto „platí“ o jsoucnu a který sám o sobě platí „nadačasně“, „platí“ pak ještě jednou ve smyslu platnosti *pro* každého rozumně soudícího. Platnost nyní znamená *závaznost*, „všeobecnou platnost“. Pro zástánců „kritické“ teorie poznání, podle které subjekt nemůže „vlastně“ k objektu „dospět“, je platnost jako platnost o objektu, objektivita, založena dokonce ještě na platném mimočasovém „trvání“ pravého (!) smyslu. Tyto tři uvedené významy „platnosti“ jako způsobu bytí ideální, jako objektivitě a jako závaznosti jsou nejen samy o sobě neprůhledné, ale nelze je od sebe ani řádně odlišit. Metodická obozřetost žádá, aby takové mlhavé pojmy nebyly voleny jako vodítko interpretace. Pojem smyslu nerestringujeme předem na význam „obsahu soudu“, nýbrž chápeme jej, jak jsme výše naznačili, jako existenciální fenomén, v němž je formální struktura toho, co je v rozumění odemknutelné [208] a ve výkladu artikulovatelné, vůbec viditelná.

Spojíme-li všechny tři analyzované významy „výpovědi“ v jednotný pohled na celý fenomén, zní definice takto: *výpověď je sdělovací a určující ukazování*. Zbývá se ještě zeptat: jakým právem pojímáme vůbec výpověď jako modus výkladu? Jestliže něčím takovým je, pak se v ní musíme znovu shledat s bytostnými strukturami výkladu. Ukazování výpovědi probíhá na půdě toho, co rozumění již odemklo, resp. co praktický ohled odkryl. Výpověď není nějaké nepodložené chování, které by samo od sebe mohlo vůbec primárně odemykat jsoucno, nýbrž jeho fundamentem je vždy již 'bytí ve světě'. Co jsme výše¹ ukázali ohledně poznání světa, platí v neztenčené míře i o výpovědi. K výpovědi je zapotřebí, aby před-se-vzetí mělo před sebou vůbec něco odemčeného, co potom výpověď ukáže tak, že je určí. Ve východisku určování je dále již obsaženo jisté hledisko zaměřené na to, co má být vypověděno. To, čím jsme ve svém zaměřování na dané jsoucno vedeni, přejímá v procesu určování funkci určujícího. K výpovědi je zapotřebí jistého před-vídaní, které predikát, jenž má být izolován a přisouzen, uvolní z jeho nevyslovené uzavře-

¹ Srv. § 13.

nosti ve jsoucnu. K výpovědi jako určujícímu sdělení patří vždy nějaká význaevá artikulace ukazovaného, odbývá se vždy v určité pojmové oblasti: kladivo je těžké, tíha přísluší kladivu, kladivo má vlastnost tíže. Před-pojetí, ve výpovědi rovněž vždy spoluobsažené, zůstává většinou nenápadné, poněvadž jazyk v sobě vždy již chová nějaké vypracované pojmosloví. Výpověď tak jako výklad vůbec má existenciální fundamenty v před-se-vzetí, před-vídaní a před-pojetí. [209]

V jakém smyslu je však výpověď *odvozeným* modem výkladu? Co na něm bylo modifikováno? Tuto modifikaci můžeme ukázat na mezních případech výpovědi, jež v logice fungují jako případy normální a slouží za příklad „nejjednodušších“ fenoménů výpovědi. Co tematizuje logika kategorickou výpovědi, např. větou „kladivo je těžké“, tomu také před vši analýzou vždy již „logicky“ rozumí. Jako „mysl“ věty se již bez dalšího předpokládá: věc kladivo má vlastnost tíže. V praktickém ohledu obstarávání „zprvu“ takových výpovědí není. Ovšem praktický ohled má své specifické způsoby výkladu, které by s ohledem na uvedený „teoretický soud“ mohly znít: „To kladivo je příliš těžké“, nebo ještě spíše: „příliš těžké“, „jiné kladivo!“. K původnímu výkladu dochází nikoli v teoretické výpovědi, nýbrž v prakticky obstarávajícím odložení, příp. vyměnění nevhodného nástroje, „aniž bychom přitom ztratili slovo“. Z nepřítomnosti slov nesmí být usuzováno na nepřítomnost výkladu. Na druhé straně není výklad *vyslovený* v praktickém ohledu nutně již výpovědi v definovaném smyslu. *Jakými existenciálně ontologickými modifikacemi vzniká z praktického výkladu výpověď?*¹

Jsoucno, které máme v před-se-vzetí před sebou, kupříkladu kladivo, je zprvu po ruce jako prostředek. Stává-li se toto jsoucno „předmětem“ výpovědi, dochází ve východisku výpovědi již předem k určité změně v před-se-vzetí. To, s čím' jsme měli co dělat' jako s *příručním*, stává se tím, „o čem“ pojednává ukazující výpověď. Před-vídaní míří na to, co se na příručním jsoucnu *vyskytuje*. Díky tomuto hledisku a právě pro ně samo je příručnost příručního jsoucna zahalena. V rámci tohoto odkrývání výskytovosti, které zakrývá

¹ a Jakým způsobem lze obměnou výkladu provést výpověď?

[210] příručnost, je výskytové jsoucno určeno jako 'tak a tak se vyskytující'. Teprve nyní se otevírá přístup k něčemu takovému, jako jsou *vlastnosti*. To, *jako* 'co' výpověď výskytové jsoucno určuje, je čerpáno z *výskytového jsoucna* jako takového. Výkladová struktura 'něco jako něco' prošla určitou modifikací. Toto 'jako', jímž si přisvojujeme to, čemu rozumíme, nevykročuje již k nějakému celku dostatečnosti. Pokud jde o jeho možnosti artikulovat odkazové vztahy, je odříznuto od významnosti, která je pro světskost našeho okolí konstitutivní. Toto 'jako' je zatlačeno do jednotvárné roviny toho, co se už jen vyskytuje. Poklesá na strukturu určování, jež pouze nechává vidět výskytové jsoucno. Tato nivelizace, která původní 'jako' praktického výkladu převádí na 'jako' určující výskytovost, je předností výpovědi. Jen tak získává výpověď možnost čistého nazírajícího vykazování.

Výpověď tedy nemůže zapřít svůj ontologický původ z rozumějícího výkladu. Původní 'jako' prakticky rozumějícího výkladu (*ἐπιτηδεία*) nazýváme existenciálně-hermeneutickým 'jako' na rozdíl od *apofantického* 'jako' výpovědi.

Mezi výkladem, zcela ještě zahaleným v obstarávajícím rozumění, a extrémním protipólem teoretické výpovědi o výskytovém jsoucnu nacházíme rozmanité mezistupně. Výpovědi o událostech ve světě našeho okolí, líčení příručního jsoucna, 'situační zprávy', zjišťování 'skutkové podstaty', popis stavu věci, vyprávění příhody. Tyto 'věty' nelze bez podstatné změny jejich smyslu převést na teoretické výpovědi, neboť nemají svůj původ v nich. Obojí má 'původ' v praktickém výkladu.

Při postupujícím poznávání struktury logu nebylo možno tento fenomén apofantického 'jako' v nějaké podobě nezahlednout. [211] Způsob, jakým byl zprvu uchopen, není náhodný a také ovlivnil celé další dějiny logiky.

159 Pro filosofické uvažování je logos sám jsoucno a v souladu s orientací antické ontologie jsoucno výskytové. Zprvu se vyskytující, to znamená naskýtající se jako věci, jsou slova a slovní spojení, v nichž se logos vyslovuje. Toto první pátrání po struktuře takto se vyskytujícího logu nalezlo *společný výskyt* více slov. Co zakládá jednotu tohoto 'spolu'? Tato jednota, jak poznal Platón, spočívá v tom, že logos je

vždy λόγος πινός.¹ Vzhledem ke jsoucnu, jež je v logu zjevné, skládají se slova v *jedné* slovní celek. Aristotelés viděl radikálnější; každý logos je σύνθεσις a διαίρεσις² zároveň, nikoliv buď jedno – třeba jako 'kladný soud' – nebo druhé – jako 'záporný soud'. Každá výpověď, ať už kladná nebo záporná, ať pravdivá nebo nepravdivá, je naopak stejně původně σύνθεσις a διαίρεσις. Vykazovat znamená slučovat a rozlučovat. Aristotelés nicméně nedovedl analytickou otázku až k problému: jaký je to tedy ve struktuře logu fenomén, který dovoluje a žádá, aby každá výpověď byla charakterizována jako syntéza a diairéze?

Co mělo být fenomenálně postiženo formálními strukturami 'spojování' a 'rozdělování', přesněji jejich jednotou, je fenomén onoho 'něco jako něco'. Podle této struktury je něčemu rozuměno z něčeho – ve sloučení s něčím, a to tak, že toto *rozumějící* konfrontování, *vykládající* a artikulující ono spojené, zároveň je rozkládá. Zůstává-li fenomén onoho 'jako' zakryt a především zůstává-li zahalen jeho existenciální původ z hermeneutického 'jako', rozpadá se Aristotelův fenomenologický náběh k analýze logu ve vnějšíkovou 'teorii soudu', [212] podle níž souzení je spojování popřípadě rozdělování představ a pojmů.

Spojování a rozdělování lze pak dále formalizovat na 'vztahování se'. Logisticky je soud rozpuštěn do systému určitých 'přirazení', stává se předmětem 'kalkulu', nikoli však tématem ontologické interpretace. Možnost a nemožnost analyticky pochopit σύνθεσις a διαίρεσις, 'vztah' v soudu vůbec, je úzce spjata se stavem zásadní ontologické problematiky.

Jak hluboce ovlivňuje tato problematika interpretaci logu a jak zase naopak pojem 'soudu' pozoruhodně působí na ontologickou problematiku, ukazuje fenomén *kopuly*. Na této 'sponě' vychází nájevo, že struktura syntézy byla od počátku považována za samozřejmou a že si svou směřovatnou interpretační funkci také udržela. Jestliže však formální rysy 'vztahu' a 'spojení' nemožnou fenomenálně

¹ logos něčeho – pozn. překl.

² slučování a rozlučování – pozn. překl.

ničím přispět k věcné analýze struktury logu, pak fenomén míněný titulem kopula nemá se sponou a spojováním naposled nic společného. Ono „jest“ a jeho interpretace, ať už je výslovně jazykově vyjádřeno nebo naznačeno slovesnou koncovkou, přesouvá se pak ale – jsou-li výpověď a porozumění bytí existenciální bytostné možnosti pobytu samého – do problémového okruhu existenciální analytiky. Rozpracování otázky po bytí (srv. I. část, 3. oddíl) se tedy s tímto specifickým fenoménem bytí v logu zase znovu setká.

Předběžně šlo jen o to, ozřejmit prokázáním odvozenosti výpovědi z výkladu a rozumění, že „logika“ logu je zakotvena v existenciální analytice pobytu. Poznání ontologicky nedostatečné interpretace logu umožňuje zároveň jasněji zahlédnout nepůvodnost metodické báze, [213] na níž vyrostla antická ontologie. Logos je v ní zakoušen jako výskytové jsoucno a jako takový je také interpretován; smysl výskytovosti má pak i jsoucno, které je jím ukazováno. Tento smysl bytí zůstává sám nejednoznačný, neodlišený od jiných možností bytí, takže se s ním zároveň mísí bytí ve smyslu formálního 'být něco vůbec', aniž by bylo možno rozlišit mezi nimi alespoň čistě regionálně.¹

§ 34. 'Bytí tu 'a řeč. Jazyk

Fundamentální existenciály, které konstituují bytí našeho 'tu', odemčeno našeho 'bytí ve světě', jsou rozpoložení a rozumění. Rozumění v sobě chová možnost výkladu, tedy možnost osvojit si to, čemu rozumíme. Poněvadž rozpoložení je stejně původní jako rozumění, pohybuje se i ono v určitém porozumění. Právě tak mu přísluší určitá možnost výkladu. Ukázali jsme, že extrémním derivátem výkladu je výpověď. Objasnování třetího významu výpovědi jako sdělení (vyjádření) vedlo k pojmu mluvení a jazyka, k němuž jsme dosud, a to záměrně, nepřihlíželi. Že jazyk tematizujeme *teprve nyní*, chce naznačit, že tento fenomén má své kořeny v existenciální struktuře odemčeno pobytu. *Existenciálně-ontologický fundament*

¹ = Husserl

jazyka je řeč. V dosavadní interpretaci rozpoložení, rozumění, 161 výkladu a výpovědi jsme s tímto fenoménem již pracovali, v tematické analýze jsme jej však do jisté míry potlačili.

Řeč je existenciálně stejně původní jako rozpoložení a rozumění. Srozumitelnost je i před osvojujícím výkladem [214] vždy učeněná. Řeč je artikulace srozumitelnosti. Je tedy přítomna již v samých základech výkladu a výpovědi. To, co je artikulovatelné ve výkladu a původněji tedy již v řeči, jsme nazvali smyslem. To, co je učeněno v řečové artikulaci, nazýváme jako takové významovým celkem. Ten lze rozložit na jednotlivé významy. Významy jako artikulace artikulovatelného jsou vždy smysluplné. Jestliže řeč, artikulace srozumitelnosti našeho 'tu', je původní existenciál odemčeno, a ještě více odemčeno je primárně konstituována 'bytím ve světě', musí bytostně i řeč mít nějaký specifický světský způsob bytí. Naladěná srozumitelnost 'bytí ve světě' *promlouvá jako řeč*. Významový celek srozumitelnosti *přichází ke slovu*. K významům přirůstají slova. Slova však nejsou věci, které bychom opatrovali významem.

Vyslovená řeč je jazyk. Tento soubor slov, který je vlastním „světským“ bytím řeči, je tedy nitrosvětské jsoucno, podobně jako jsoucno příruční. Jazyk lze rozdrobit do vyskytujících se slov – věcí. Řeč je existenciálně jazyk, poněvadž jsoucno, jehož odemčeno významově artikuluje, má způsob bytí vrženého, na „svět“ odkázaného 'bytí ve světě'.¹

Jako existenciální struktura odemčeno pobytu je řeč konstitutivní pro jeho existenci. K výslovnému mluvení patří jako možnosti *naslouchání a mlčení*. Teprve na těchto fenoménech se plně ozřejmí konstitutivní funkce řeči pro existencialitu existence. Nejprve však musíme vypracovat strukturu řeči jako takové.

Mluvení je „značící“ učleňování srozumitelnosti 'bytí ve světě', k němuž patří spolubytí a jež se vždy odbývá [215] v určitém způsobu obstarávajícího 'bytí spolu'. V něm mluvení slibuje a odpirá, vyzývá, varuje, vyslovuje se, rozmlouvá a přimlouvá se, „činí výpovědi“ a řeční. Mluvení je řeč o... To, o čem je řeč, nemá nutně, ba ani většinou charakter tématu nějaké určující výpovědi. I rozkaz 162

¹ = Pro jazyk je vrženo bytostná.